

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา

คุณวุฒิ

อ.บ.	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
M.A. (Oriental Studies)	Pennsylvania
Ph.D. (Oriental Studies)	Pennsylvania

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เยี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม มีความรู้ ความชำนาญอย่างยิ่งในสาขาอักษรศาสตร์ก่อบรรด้วยวิจารณ์งานอันเฉียบแหลม เป็นที่ยอมรับและยกย่องทั้ง ในบรรดานักวิชาการไทยและต่างประเทศ มีผลงานดีเด่นทั้งในด้านการสอนและการบริหารธรรม เป็นบุคคลที่มี ประวัติอันดีงามและได้ทุ่มเทอุทิศตนเพื่อการศึกษาและกิจการต่าง ๆ ทั้งของมหาวิทยาลัยและส่วนรวมอย่างไม่ เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยสมควรได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นเจริญรอยตามต่อไป

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2473 ที่ตรอกคันทน์วงษ์ (ซอยปรามไทย์) ตำบลสีลม อำเภอบางรัก กรุงเทพมหานคร บิดาชื่อ นายชวลิตวิทย์ แย้มนัตตา มารดาชื่อ นางช้อย แย้มนัตตา มีพี่สาว 1 คน ชื่อ นางอร่ามพรรณ แย้มนัตตา บิดารับราชการฝ่ายมหาดไทย ต่อมา ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอขนาดเล็ก จังหวัดน่าน ชีวิตวัยเยาว์จึงอยู่ที่ภาคเหนือ ได้เรียนชั้นประถมปีที่ 1 และปีที่ 2 ที่นั่น ต่อมาบิดาลาออกจากราชการกลับมาประกอบอาชีพส่วนตัวในกรุงเทพฯ จึงมาเรียนต่อชั้น ประถมปีที่ 3 และที่ 4 ที่โรงเรียนศึกษาวิทยา เมื่อจบก็เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนมัธยม วัดสุทธิวาราม โดย ได้รับทุนรัฐบาลในฐานะนักเรียนเรียนดี ตั้งแต่ชั้นมัธยมปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 ระหว่างนั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 โรงเรียนถูกระเบิดพังทลายหมดสิ้น ต้องอพยพไปอยู่ที่อำเภอบางกรวย ตำบลบางอ้อยช้าง คลองบางกอก น้อยชั่วคราว ภายนั้นได้เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนสวัสดิ์อันวยเวทย์ ซึ่งเปิดสอนที่ศาลาวัดโตนด ชีวิตมีความ ยากลำบากในระหว่างสงคราม

เมื่อสงครามสงบจึงเข้ามาศึกษาต่อชั้นมัธยมปีที่ 5 ที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย จนจบชั้น มัธยมปีที่ 8 เมื่อพุทธศักราช 2492 สอบได้คะแนนเป็นลำดับที่ 5 ของนักเรียนทั่วประเทศ ได้รับทุนของ โรงเรียนไปศึกษาต่อที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำเร็จการศึกษาด้านอักษรศาสตร์บัณฑิต เมื่อพุทธศักราช 2496 ได้รับประกาศนียบัตรวิชาครูพิเศษมัธยมในพุทธศักราช 2499 ต่อมาได้สอบทุนรัฐบาล ไทยไปศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย สหรัฐอเมริกา ได้รับปริญญาโทและปริญญาเอก ในสาขาวิชา บุปพาศึกษา (Oriental Studies) ในพุทธศักราช 2507 และพุทธศักราช 2514 ตามลำดับ

เมื่อสำเร็จการศึกษาด้านอักษรศาสตร์บัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา ได้เป็นครูสอน ภาษาไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส และประวัติศาสตร์ ที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนต่อมาเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ ตรีคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อพุทธศักราช 2501 สอนวิชาภาษาไทยและภาษาบาลีและได้ สอนภาษาไทยระดับปริญญาตรี โท และเอก รวมทั้งสอนภาษาบาลี-สันสกฤตระดับปริญญาโท ในคณะอักษร ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนเกษียณอายุราชการเมื่อ 30 กันยายน พุทธศักราช 2534 มีอายุราชการ 36 ปี และเป็นอาจารย์ภาษาไทยมานานถึง 38 ปีเต็ม ในระหว่างรับราชการในภาควิชาภาษาไทย คณะอักษร

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา ดำรงตำแหน่งบริหารเป็นหัวหน้าภาควิชาภาษาไทย 2 สมัย รวม 8 ปี ตั้งแต่พุทธศักราช 2524 ถึง พุทธศักราช 2532

ด้านชีวิตครอบครัว ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา สมรสกับอาจารย์ศรีสอางค์ พิกแจ่ม ชาวจังหวัดตากและเป็นอาจารย์โรงเรียนสตรีมหาพยุหยาภรณ์ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2498 มีบุตรชาย 1 คน คือนายปิยศักดิ์ แย้มนัตตา

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา เป็นครูเพราะใจรัก และเห็นการเป็นครูว่าเป็นผู้มีเกียรติในสังคม เป็นงานที่ไม่มีโทษ และเป็นความสุจริตที่ได้ทำประโยชน์แก่คนเป็นอันมาก โดยเฉพาะการเป็นครูภาษาไทย ซึ่งต้องรับผิดชอบมากยิ่งขึ้นกว่าภาระงานสอน คือต้องรับผิดชอบในการธำรงรักษาวัฒนธรรมทางภาษาของชาติ อันเป็นรากแก้วแห่งการดำรงคงอยู่ของประเทศชาติและความเป็นไทยอย่างแท้จริง ตลอดเวลาที่รับราชการอยู่ในภาควิชาภาษาไทย จึงได้ปฏิบัติงานสอนอย่างเต็มความสามารถ ทั้งในด้านการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนถึงมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาอื่นๆ อีกเป็นอันมาก และยังเป็นประธานจัดการอบรมครูผู้สอนภาษาและวรรณคดีไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศ เป็นเวลา 6 ปี ติดต่อกัน ตั้งแต่พุทธศักราช 2528 ถึงพุทธศักราช 2533 มีผู้ได้รับประโยชน์จากการอบรมนี้ประมาณ 1,200 คน นอกจากนี้ยังได้บรรยายความรู้ทางภาษาและวรรณคดีไทยแก่วิทยาลัยครูต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการบรรยายพิเศษให้แก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนอีกเป็นจำนวนมาก เช่น เป็นผู้อบรมความรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยให้แก่หน่วยอาสาสมัครติภาษาของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เป็นผู้บรรยายให้แก่กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี หอสมุดแห่งชาติ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อาจกล่าวได้ว่าศิษย์ทางภาษา และวรรณคดีไทยมีอยู่ทุกระดับทั่วประเทศ แม้จนปัจจุบันที่ได้เกษียณอายุราชการแล้ว ก็ยังคงสอนวิชาสำคัญๆ ในระดับปริญญาโทและเอก ในคณะอักษรศาสตร์ และรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสองระดับเสมอมา

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา เป็นผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะวิชาแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง สามารถแต่งฉันทลักษณ์ชนิด อันเป็นวิชาที่หาผู้สันถัดและรู้จริงในปัจจุบันได้ยากยิ่ง ได้เขียนบทอาศิรวาทในวโรกาสเนื่องด้วยพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์อย่างสม่ำเสมอเป็นเวลายาวนาน ทั้งได้ประดิษฐ์ฉันทลักษณ์ใหม่ถึง 4 แบบ ได้แก่ จันทกานตฉันท 16 และสุรยกานตฉันท 16 ฉันท 2 แบบแรกนี้ประดิษฐ์เพื่อแต่งถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมัยเมื่อทรงตั้งวิทยุ อ.ส. ขึ้นในระยะแรกฉันทลักษณ์ที่สาม คือ สุรัสวดีเทวีฉันท 18 ประดิษฐ์เพื่อแต่งถวายพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสวันขึ้นศกใหม่ พุทธศักราช 2524 และฉันทลักษณ์ที่สี่ คือ รัตนราชินีฉันท 16 เพื่อแต่งบทอาศิรวาทถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในนามจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อพุทธศักราช 2527 ในปัจจุบันก็ยังแต่งอาศิรวาทในวโรกาสสำคัญในนามจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเสมอมา

ด้วยความรู้และความเชี่ยวชาญในวิชาการด้านอักษรศาสตร์นี้ ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นราชบัณฑิต สาขาวิชาวรรณกรรมร้อยกรอง สำนักศิลปกรรม ตั้งแต่พุทธศักราช 2529 ได้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญต่างๆ ในราชบัณฑิตยสถาน คือ ประธานสำนักศิลปกรรม กรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย กรรมการทำพจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย กรรมการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย และอนุกรรมการวางหลักเกณฑ์การเขียนทับศัพท์ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา มีผลงานวิชาการเป็นจำนวนมาก อาทิ หนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ วรรณคดีไทยระดับมัธยมปลาย หนังสือรวมบทความวิชาการทางภาษาและวรรณคดีไทย จำนวน 3 เล่ม คือ

ศักดิ์ศรีนิพนธ์ ศักดิ์ศรีวรรณกรรม และวรรณวิทยา หนังสือเรื่อง ส่วนนวนไทยที่มาจากวรรณคดี (พุทธศักราช 2542) ตำราวรรณคดีพุทธศาสนาพากย์ไทย (พุทธศักราช 2543) ได้แปลและเรียบเรียงวรรณกรรมสันสกฤตเป็นพากย์ไทย 100 เรื่อง รวมเป็นชุด ภารตนิยาย วิกรมจรีต หรือ สิงหาสนทวารังศติกา เวตาลปัญญาวิงศติ หรือ นิทานเวตาลยี่สิบห้าเรื่อง แปลประวัติศาสตร์จีนฉบับสังเขป และวรรณกรรมบางเรื่องของรพินทรนาถ ฐากูร นอกจากนี้ยังมีผลงานเขียนอธิบายคำในสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน และสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รวมทั้งสิ้นประมาณ 100 คำ บทวิทยุชุด “ภาษาไทย 5 นาที” ประมาณ 250 ตอน และบทความอื่นๆ อีกเป็นอันมาก

ด้วยผลงานทางวิชาการที่มีคุณค่าเป็นจำนวนมากดังกล่าวศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา จึงได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติครูภาษาไทยดีเด่นระดับอุดมศึกษา ประเภทมหาวิทยาลัยของรัฐ ประจำปีพุทธศักราช 2532 ได้รับเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติผู้ทรงคุณวุฒิทางภาษาไทยของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีพุทธศักราช 2534 และได้รับพระราชทานรางวัลพระเกี้ยวทองคำของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีพุทธศักราช 2534 ได้รับการประกาศเกียรติคุณเป็นบุคคลดีเด่นในการอนุรักษ์ภาษาและวรรณกรรมไทย ประจำปี 2537 ได้รับปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพุทธศักราช 2543 รวมทั้งได้รับรางวัลและรางวัลเชิดชูเกียรติในทางอักษรศาสตร์อีกหลายรางวัล

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา ได้สร้างองค์ความรู้อันกว้างขวางและลึกซึ้งในสาขาภาษาและวรรณคดีไทย และครอบคลุมไปถึงสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง อาทิ วิชาภาษาและวรรณคดีตะวันออก วรรณคดีเปรียบเทียบ วรรณคดีสัมพันธ์ อันเป็นวิชาที่หาผู้รู้ผู้ชำนาญได้ยาก ดังนั้น นอกจากจะเป็นผู้สอนโดยตรงแล้วยังได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่คณาจารย์รุ่นหลังด้วยความตั้งใจ เพื่อสืบทอดวิชาภาษาและวรรณคดีไทยอันเป็นวิชาที่รักและถือว่เป็นภาษาอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งแม้จะหนักหนาเพียงไร ผู้รู้ภาษาไทยก็ต้องรับทำด้วยใจยินดีเสมอ ถ้าภาษาไทยต้องตกต่ำเสื่อมสูญ ความเป็นไทยก็จะสิ้นสูญไปด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะของครูและบัณฑิต วัตรปฏิบัติอันกอปรด้วยวิริยะอุตสาหะ เมตตากรุณา และมุทิตา จึงเป็นแบบอย่างให้แก่ศิษย์ ผู้ร่วมงาน และบุคคลทั่วไปที่ปรารถนาจะบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ และก่อให้เกิดศรัทธาในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าแท้จริง

ข้อมูลจาก ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา. ชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา. ใน *วิทยารัตนากร: รวมบทความวิชาการอักษรศาสตร์ ของศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา*, หน้า 219-223. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2545.